

LO TEATRO CATALÁ

PERIÓDICH SETMANAL INDEPENDENT

ANUNCIS
Y RECLAMS:

PREUS CONVENCIONALS

DE LITERATURA, ART, NOTICIAS Y ANUNCIS

DESTINAT PRINCIPALMENT A FOMENTAR LO PROGRÉS
É INTERESSOS DEL TEATRO DE CATALUNYA

REDACCIÓ
Y ADMINISTRACIÓ

CARRER ARIBAU
93, 3.^{er}, 1.^a

Director: **D. Joan Brú Sanelement**

PREUS PER SUSCRIPCIÓ

En Barcelona. 1'00 pesseta trimestre.
Fora. 1'50 » »

PREU DE CADA NÚMERO

Número corrent. 10 CENTS.
Id. atrassat. 15 »

NOSTRE GRABAT

Tenim gran satisfacció al publicar la lámina que ilustra avuy nostre setmanari. Aixís com en números passats hem presentat mostra del mérit dels pintors escenógrafos catalans, nos plau fer constar que nostre modern teatro conta ab dibuixants excelents qu' ab son valió treball han ajudat al éxit de algunas obras.

Tomás Padró, dibuixant los figurins de *Lo ferrier de tall* y Félix Urgellés los de *Almódís* de Ubach y Vinyeta, van mostrarse hábils artistes en aqueixa especialitat.

També en ella té envejable talent y ben sólida instrucció lo Sr. D. Lluís Labarta, qui, en diferents dibuixos propis pera ésser base d' exornar produccions escénicas, s' ha fet ja una merescuda reputació y un nom.

Lluís Labarta es degudament apreciat com á bon dibuixant, y bastarian á acreditarlo los dibuixos dels figurins del poema *Judas* del Sr. Soler, y lo del grabat que va en la 5.^a plana y representa la escena final del drama *Cércol de foc*.

Es un treball que l' honra desde que 'l va fer pera la portada de una edició de luxe d' aquesta obra del primer de nostres poetes dramátichs.

Véjino nostres lectors.

HISTORIA DEL TEATRO CATALÁ

VI.

Aixís com pot assegurar-se que los comensos del teatro en nostre Principat se remontan al sigle XI, es indubtable que fins á últims del XVIII hem de considerar tot lo que s' hi relaciona com pertanyent

al teatro antich catalá, si aixís cab dirho; per que las costums de la época dels nostres pares váren donarli un giro modern que s' avenia perfectament ab ellas. De manera, que ab nostre sigle comensa un estil nou en lo modo de ser dels espectacles, en lo qual s' hi retratan lo carácter y las costums casulan y familiars de la gent d' aquella época.

Los autors no bebian en las fonts de la bona literatura pera fer sas composicions, sino que, sense notarho, copiaban no atenent á la bellesa poética, escenas de vehinat, tipos del poble y costums de las classes baixa y mitja; y á semblansa de lo que feya lo acreditat sainetero madrileny D. Ramón de la Cruz, escribian obras típicas, verdaders sainetes que, encara que podían ser posats en escena en las taulas d' un teatro, se donaban á conéixer, per regla general, en las casas particulars, ahont s' hi congregaban en vespres determinats, parents, amichs y coneguts, qu' assistian á véurer las funciones de sombras qu' hem aconseguit fins en nostres días, y en las quals se descubreix clarament lo verdader origen del teatro modern.

Es origen petit; pero no hem pas de deixar de mencionarlo.

Totas las obretas que van donarse al públich eran copia, com portem expressat, de la vida real; tant las de molts autors anónims, com las que vá compendre l' actor Robrenyo, ó com las de don Francisco Renart y Arús, qu' era un arquitecto barceloní, á qui son deguts molts celebrats sainetes sense pretensions, pero que no per aixó sen menos dignes d' alabansa.

Las bodas combiadas ó *La Layeta* de S. Just, Titó y donya Paca, *La casa de despesas*, Pau y Vicenta y *Lo pintadó y la criada* de Renart, y *L' hermano Bunyol*, *La tia Secallona*, *La calumnia descubierta*, *Mossen Antón en las montanyas de Montseny*, *Lo jayo de Reus* de Robrenyo; los entremesos del *Aprenent sabater*, *Lo pajés que preten plet*, en Sadoni y

la *Margarida*, *Sogra y nora*, *Carlets y Felipó*, *L' estudiant màgich*, *Rodriguez y Francisquet* ó *l' xasco de la Poneta*, *L' oficial y la pastora*, etc., son totes pintura molt exacta del temps en que fóren publicades y forman época; fins á tal punt, que los escriptors de nostres días han comensat també sas produccions modernes tractant los assumptos dels arguments baix lo mateix punt de vista. Aixís van lográ aquells constituir un teatro verdaderament típic que, per lo mateix qu' estava identificat ab las costums, va fructificar á pesar de que no eran pocas las trabas que s' oposaban á que prengués ufana.

Pera probar qu' aquellas obras, especialment las de Robrenyo y Renart, eran ó, més ben dit, son quadros trets de la realitat, basta comprendre que en ells s' ho veu lo color local y aquella época, y precisament aquella época tal com era á Catalunya. Varias son bilingües, y 'l contrast entre lo llenguatge dels interlocutors que son catalans y 'ls que figuran d' altrás regions d' Espanya, marca á la perfecció, retratantlo ab veritat escrupulosa, lo carácter del poble barceloní en lo primer quart de nostre sigle.

Aquet número de produccions va exténdrer en gran manera lo gust per las representacions catalanas en varios punts, y eran molts los aficionats á fer sombras ó á organisar teatrets casers que van desarrollar d' un modo general lo foment del repertori, fent que més endavant s' extengués, propagantse alguna vegada als teatros públichs, dels quals per fi va péndrer possessió fá ja prop de cinquanta anys.

La literatura y la poesia també per sa part van véurer aixamplarse 'l espays ahont podia inspirarse la imaginació dels poetes: hi havia en l' atmósfera corrents favorables á lo béll y á lo que podia despertar l' inspiració y las aficions artistich-teatral: s' acostaba la fetxa de ésser restaurada la poderosa institució dels Jochs florals; los camps dels literats, ahont sigles avants s' havia fet sembrada, estaban ja pròxims á oferir los fruyts que fins llavors havian amagat dessota terra; en una paraula, nostres millors escriptors havian ja comensat treballs pera produhir obras que debian donar importancia á nostra escena contemporánea.

D. Manel Angelon ab sa *Verge de las Mercés*, lo músich poeta Clavé ab sa sarsuela *Setse jutges*, la popular guerra d' Africa inspirant á un altre autor lloas tan ben endevinadas com las que ab los titols de *¡Al Africa, minyons!* *Ja hi son al Africa* y *Ja 'n tornan*, van ser representadas en lo Liceo, dónan carta de naturalesa á las representacions catalanas en nostres teatros d' importancia, y fan que los poetes que 's dedicaban sols al cultiu de la poesia lírica, entrin en gauas de llensarse á la dramática, donant á conèixer en aquet género obras com *Tal farás tal trovarás* de D. Eduart Vidal Valenciano, qu' eran, no ja espurnas, sino verdaderas flameradas iniciadoras del foch que s' encenia pera

que d' ell brollés lo verdader teatro catalá en nostres días, com aixís va ésser al aparéixer per fi don Serafi Pitarra en lo teatro del Odeon.

LA INSTITUCIÓ CORAL

II.

Ja desde sa primera época artística, si aixís podem dirho, semblava que en Clavé radicava 'l cor de la institució per ell creada, puig d' ell prenia tota la vida.

En un temps relativament curt la associació de coros euterpenses estengué sas ramas per tot Catalunya, essent molt pochs los llochs en que no s' hi contava una societat. Era en realitat una familia numerosa, estesa per tot lo Principat, sense fills pródichs, que ni tals poden considerarse uns cuants—molt pochs per fortuna—que no rebian las inspiracions de Clavé, nó perque li tinguéssin malas ausencias, sino obligats per diferencias de localitat que res tenían que véurer ab los propósitos de Clavé y que s' acullían sota d' una altra bandera per insignificant que fós, solament per no seguir lo camí de sos adversaris.

Basta recordar los festivals realisats per la sola iniciativa poderosa del vate catalá; aquells aplausos de cantors populars que atreyan la atenció de tot lo món sobre nostra benvolguda ciutat; aquells concursos en los que venían las societats corals á demostrar devant de tothom llur laboriositat y llur aplicació.

Y lo gran, lo admirable de tot aixó, es que la prosperitat, lo progrés y lo perfeccionament de las societats corals, casi tot era degut á Clavé, que ho feya á pesar dels recels que per unapart tenia 'l govern, que no sabia véurer la ingenuitat y bona fé del fundador de la institució, desde 'l moment que 'l contemplaba lo més ardit dels defensors de las ideas avansadas, y que solía tenirli sempre l' ull á sobre, sospitant plans y projectes que ell no havia somniat sisquera. Per altra, lluytaba ab la soletat en que 'l deixaba la major part de nostres compositors que 's desdenyaban de apoyar la séva obra. ¿Perqué? ¿Per participar del recels dels que 'l créyan mogut per fins politichs? ¿Perqué estaban engelosits de la seva gloria? ¿Tal vegada per considerarlo á un nivell artístich inferior al d' ells, per la sola rahó de haver gosat del privilegi de haver sapigut tréurer fruyt de son talent sens necessitat de subjectarse á unas reglas que per altra part cap falta li feyan?

Seria difícil, sino impossible, contestar á tals preguntas.

Perque, si bé es cert que Clavé gosaba grans simpatías y gran estimació per part de uns pochs mestres (no pasarian molt de mitja dotsena) de lo mellor y 'ls més alabats, que comprenian son mérit; lo mérit de unas composicions nascudas en los moments de legítima inspiració, propias per lo poble

al qual estaban dedicadas, aixis com sabían prescindir pera jutjarlo de las altras que havia donat á llum sens cap garantia ni esperansa de éxit en ocasions més ó menos apuradas, pera dar varietat al repertori (de balls especialment), lo qual era lo mateix que procurar gent de balls corejats que també éll vá posar en moda; si bé es veritat aixó, ho es també que la inmensa majoria de mestres no feyan rés per enaltirlo y ajudarlo, comensant per no escriurer res en lo género que éll propagaba, si es que de un modo ú altre no trebballaban pera deprimirlo y robarli son mérit.

Y, si rés feyan, era pera separarlo del camí que tanta gloria li havia donat; y escribían coros de una mena nova, molt correctes, tal con s' entén la correcció entre 'ls escolástichs, sense defectes de composició, molt ben trebballadets; pero sens aplicació pràctica, ja que 'ls que havían de acceptarlos las refusaban.

Aquestas produccions no anaban al objecte que 's proposaba en Clavé, y éll era 'l primer en no acceptarlas.

D' aixó se 'n deduhian malévolas consecuencias, la principal de las quals era la suposició de que en Clavé no volía per lo séu ús rés que no fós escrit per ell. Equivocació manifesta que quedá demostrada ben prest, desde 'l moment que la societat de Euterpe acceptá y cantá composicions de autors diferents que, si no tenían altres mérits, tenían lo de haver sigut enmotlladas en los motllos de la crónica popular.

Las altras societats seguían son exemple y feyan lo mateix, negantse á cantar composicions que no perteneixían al género Clavé.

¿Perqué ho feyan aixís?

D' aixó 'n parlarem un altre dia; puig, de ferho ara, abusariam de la bondat de nostre director, estirant aquet article més de lo que convé.

CÉSAR PINÚ.

ENTREACTES

DELIRI

En mos somnis d' amor, veig á una nena
sempre en lo meu capsal,
vestida ab un vel blanch, tot plé de perlas
que 'm deixan encisat.
Ma pensa boja 's torna; 'l cor suspira,
suspira ab molt e-glay,
y mentres febrosench vull abrassarla,
desperto ab fort espant....
y en lloch de veure un ángel, sols contemplo
de nit la fosquetat.

¡Qué dols fóra morir ab aquells somnis
d' amor los més sagrats!
¡Qué dols fóra tenirla dins ma pensa
en somnis eternals!

J. CASANOVA V.

ENTERRO DE D. JOSEPH VALERO.

Fresch com es lo dol en la escena catalana per la irreparable pérdua de D. Lleó Fontova, una de igual n' acaba d' experimentar la escena castellana, que té de plorar també la del aplaudit degá de sos actors. Ab la mort de 'n Valero y de 'n Fontova queda abatut y trigarà á referse lo teatro espanyol, del quin son brancas lo teatro castellá y 'l catalá.

Lo día 12 del mes present morí D. Joseph Valero y lo 13 al demati vá tenir lloch ab fastuositat la cerimonia del enterro.

Avants de las onse, numerosa gentada omplia las amplias vías del ensanxe que van al carrer del Consell de Cent, hont está la casa que habitá en vida lo notable actor. Davant la casa se veyan grupos numerosos, y 'ls curiosos anaban citant d' entre la distingida concurrencia que 's di sposaba pera lo fúnebre acompanyament, á lo mes triat de nostres escriptors, artistas y actors.

La rica caixa que tancaba las mortals despullas, fôu colocada sobre lo luxós cotxe de sis caballs y la professó se posá en marxa. Moltas coronas adornaban la caixa y d' ella penjaban vuit glassas que eran sostingudas per los Srs. Bonaplata, en representació dels actors catalans; Arthur Gallart, en representació de la Associació de periodistas; Bohigas, per lo *Diario de Barcelona*, Joseph Ixart per lo *Ateneo Barcelonés*; Frederich Soler, en representació de 'ls autors catalans; Sadurní Lacal, per la premsa de Madrit; Búrgos, per los autors castellans, y Farguell com amich particular del difunt.

La banda de música de la ciutat anaba tocant marxas fúnebres tot fent via cap al cementiri.

Detrás del cotxe fúnebre seguía 'l dol, presidit per un fill y un nét del mort y 'l Excm. Sr. Gobernador de la provincia, al qui acompanyaban lo President de la Excm. Diputació provincial, lo Excm. Sr. Alcalde de la ciutat y D. Pere Mercader en representació del Excm. Sr. Capitá General.

Al arribar la comitiva davant del teatro de «Eldorado» va aturarse, y allí la orquesta de dit coliseu tocá una marxa fúnebre mentres los actors y actrius tiraban flors y depositaban coronas damunt lo féretro. Frente al teatro Principal, los actors acabáren d' omplir lo carruatje de coronas.

Després se dirigí'l acompanyament al cementiri non. Apretada filera de espectadors omplia tots los carrers per hont l' enterro féu curs.

D' entre la infinitat de coronas de que hem parlat ne recordem algunas de exquisit gust y valor. Ne citarém alguna ab sas corresponents dedicatòrias. Una de pensaments y semprevivas ab la inscripció següent: «Los artistas de Eldorado á don José Valero» Altra de violetas, de la empresa del teatro de Novetats. Altra de eura y violetas, quina inscripció deya: «A José Valero, la Asociación de escritores y artistas de Madrid». Altra de metall imitant rosas y dalias, ab la inscripció «A José Valero, los hijos del arte.» Altra de la empresa del tea-

tro Catalá de Romea. Altra dels actors del mateix teatre, y varias més que no podem recordar.

Resulta, pues, l'enterro de D. Joseph Valero, una sentida manifestació de quantas personas en Barcelona rendeixen tribut al art baix sos diversos aspectes. Nosaltres nos associem de tot cor al dolor de la atribulada familia y al dol del teatre Nacional d'Espanya.—J. BRÚ.

D. Francisco Xavier Godó.

Portem publicat ja 'l seu retrato. Avuy donarem d' ell alguns datos biográfics.

D. Francisco X. Godó es un jove é ilustrat periodista, fill del acaudalat propietari Sr. Godó y Ballesta, de molt felis recordansa en Cadaqués.

Té sols 32 anys, y quant en 1880 havia ja cursat ab brillants los estudis de la llicenciatura y 'l doctorat en lleys, va comensar sa carrera periodística en Madrid. Luego vá estar á Fransa com corresponsal de *La Correspondencia de París*; més tart va encarregar-se allí de dirigir *El Correo de París*, com várem manifestar. L' any 1882 formaba part de la redacció de *La Dinastia*. També vá col·laborar en *El Monitor*; vá fundar lo periódich satírich *El Chaparrón*, y per últim, durant la nostra Exposició Universal que tant alhagaba sa dignitat de catalá per haberne estat lo primer iniciador, vá escampar la fama de Catalunya per los diaris extranjers, ab extensas correspondencias que 'ls enviaba desde aquesta capital.

Lo Sr. Godó es coneixedor del teatre; s' ha vist aplaudit per varias pessas cómicas y té escrita alguna producció catalana, de la que 'n tenim bons antecedents, y que pensa presentar á alguua de las empresas de Barcelona.

En fi, lo Sr. Godó es digne de que se 'l tinga com bon amant de la pátria catalana. Actualment aspira á ser diputat, y si 'n surt com es de suposar, se pot créuer que hi haurá en las Corts un bon defensor de Catalunya.—P.

PER SEMPRE!

¡Vols saber quin fou l' objecte de ma perdició? Veurás:
lo primer cop que 't vaig veure
vaig donar lo primer pas.

Lo segón, vaig darlo un día
tot posantme á ton costat,
y 'l tercer, quant lo si 'm dâres,
¡y al tercer ja res hi val!

Tú tens per cor un abim
del que ja no 'n surt qui hi cau:
jo hi vaig caure, y encara prego
que no me 'n treguis may ¡may!

J. ABRIL VIRGILI.

LAS REUNIONS PARTICULARES

Moltas son las societats recreativas que celebran periódicament funcions de teatto en sos respectius locals.

En totas ellas se representan casi sempre obras catalanas.

Aixó fa que siga oportú dedicar de tant en tant alguna atenció á las representacions á que fem ara referencia.

Comensém, donchs, avuy á realisar aquet propòsit, ab motiu d' haver tingut lloch lo diumenge passat un estreno en la societat «Niu guerrer».

Un altre día parlarém de altras societats que d' aixó sigan dignas, no sols existents en Barcelona, sino també en Gracia y altras poblacions vehinas en las que circula y 's llegeix nostre setmanari.

Anant ara al nostre objecte, dirém que diumenge, 11 del corrent, tingué lloch en lo teatre de la societat «Niu guerrer» l' estreno de la pessa *Qui més busca menos trova*, original d' Enrich Molina.

Dit estreno siguié un éxit per lo jove autor á qui felicitem, y confiém poguer dedicarli nous aplausos en obras successivas.

Així es d' esperar, després de conéixer la que 'ns ocupa, per la seva facilitat en lo diálech abundant de xistes de bon género, com igualment per la originalitat de certs personatjes, y no dihéim de tots perque algun d' ells no té aquesta condició.

L' execució siguié bona per part de tots quants hi treballâren, recullint molts aplausos ells y també l' autor, que siguié demanat per lo numerós públich durant la representació, y ab insistencia al final d' ella.—X.

APLAUSOS

Los mereix pera nosaltres tot lo que 's fa en honor de Lleó Fontova. No cal dir, per lo tant, si 'ns plau la vetllada que á la memoria del inolvidable actor va organisar *La lliga de Catalunya* y que va tenir lloch dijous ab molt lluhiment.

En la testera del saló hi havia un busto del plorat actor, voltat de brancas de roure y de llover. Entre la selecta concurrencia hi abundavan las senyoras, contantshi además l' alcalde de nostra ciutat Sr. Coll y Pujol y reprsentants de varias associacions.

Oberta la sessió pe 'l senyor alcalde y després dels discursos del Srs. Valls y Pallerola, y Valls y Vicens, lo senyor Bassegoda llegí un trevall apologétich del inolvidable Fontova, estudiantlo en son triple aspecte d' home, de actor y de catalá; logrant indicar de manera justa la importantissima influencia que ha exercit en lo desarrollo de nostre teatre regional.

Lo senyor Salvat llegí una sentida poesia dedicada á Fontova; lo senyor Picó, un prólech traduhit d' una comedia del poeta llati Decimus Laverius.

Lo senyor Fuster doná lectura d' una composició de D. Damás Calvet, y don Joseph Ixart, d' un nutrit estudi crítich del senyor Fontova, evidenciant sos mérits especials.

Després don Joseph Blanch llegí lo monólech *L' úl-*



Dibuix degut al distingit artista D. Lluís Labarta.

Ayuntamiento de Madrid

tim graho original d' don Lleó Fontova, y 'l senyor Coll y Pujol donà per acabat l' acte.

Insertem al peu d' aquestas ratllas una circular que 'l *Centre Catalá* dirigeix als seus compatricis, donant compte d' haver acordat celebrar una tómbola quals productes se destinarán á millorar la situació de la familia de D. Lleó Fontova.

Nos associem á tan humanitaria idea y contribuirem á son bon resultat. Nostres lectors poden véureho en la secció *Saló de descans*.

La circular diu aixís:

«LO CENTRE CATALÁ Á SOS COMPATRICIS.

«Catalans: La mort del eminent actor D. Lleó Fontova ha deixat á sa familia desvalguda.

«Lo Teatro Catalá, ab tota sa gloria, no ha sigut prou productiu per haver assegurat á son millor actor ni lo indispensable pera que, després de sa mort, puga sa familia, á qui ell tant estimava, atendre á sa subsistencia, ni sos dos fills Lleó y Conrat, termenar una carrera artistica, per sort comensada ab véras esperansas de profit y gloria.

«Catalunya, donchs, está en deute ab un de sos mes estimats fills.

«En Fontova ha sigut un dels mes verdaders y sólits fonaments del Teatro Catalá; ell vá evaluarlo ab sos mérits artístichs; ell li assegurá vida pera lo esdevenidor ab la forsa de sa aptitut genial, y Catalunya entera s' ha d' intere-sar en que 'ls sers que més entimava l' eminent actor, no quedin exposats á las contingencias de que podria ferls víctimas una sort contraria.

«Atenent, donchs, á aquestas rahóns, lo Centre Catalá, que ha volgut sempre enjoyarse ab la realisació de quants actes signifiquin protecció y amor als fills de Catalunya, que hagin treballat ab més afany pera dar relleu y gloria á nostra estimada patria, obra des d' avuy una tómbola, quals beneficis serán entregats á la familia del inolvidable artista, qual mort es plorada per tots los bons fills de la nostra terra.

«Lo Centre Catalá, al obrir la expressada tómbola, invita á tots los artistas, escriptors, escultors, pintors, autors dramátichs, y en general á tots los admiradors del mérit del aplaudit artista, que vulgan contribuir á fer menys dolorosa la sort que sa pérdua ha ocasionat á sa desvalguda familia.

«Ab tal objecte, donchs, se donará prompte nota dels llochs d' admissió, ahont se podrán depositar las dádivas.

«Per ara y tant poden dirigir-se á la casa del Centre Catalá, Riera de Sant Joan, 22, pis principal, ahont se rá admés tot quant s' hi presenti, entregantne al acte lo corresponent rebut.

«Acordat y sagellat per la Junta directiva, en sa casa de Barcelona, als 15 de Jener de 1891.

«Per la Cumissió executiva.—Lo president, *Frederich Soler*.—Lo secretari, *Emili Asencio*.»

DESPRES DE LA FUNCIO

La funció ha terminat: lo teatro resta sol.

D' aquella llum sense sombra; de tota aquella bellesa y bellugadissa de gentada enjoyada, d' aquells cuadros movibles que s' prenían tanta uns als altres en lo palco escénich; de tots aquells picaments de mans que tant animan als actors fent que s' esmerin en sos

respectius papers; d' aquella armonía métrica filla d' Apolo, que, conjuminant pensaments aromatisan l' *espay* y ab los quals l' oyent se recrea y 'l poeta s' eleva ¿qué 'n queda després de la funció?

¿Qué 'n queda? Cuasi res: un débil recort que, al igual que boyrina matinal, va fonentse de mica en mica, sens adonársen ningú.

L' audició ha fet son curs. Al arribar á son fi, los oyents han abandonat sos respectius llochs, deixant lo colisseu sol y trist, sense gota de recansa.

Poch rato després, la mà del *lluminari*, donant mitja volta á l' aixeta del gas, ha terminat la obra de destrucció: ha deixat lo temple de Talia completament á las foscas.

Sols un home (lo vigilant del teatro) ab un bastó envirollat de ferro, y un fanal de vidres clars, fa via per entre las *filas* de butacas. La sombra que son cos projecta, arrencant de sos peus s' enfila fins á las *galerias*, y, saltant de *palco* en *palco*, sembla talment un gegant qu' escudrinya la foscuria de l' *espay*.

Per fi, tot resta en l' olvit.

En aquet punt, es quan l' home més despreocupat, no tenint costum de tractar teatros per dintre, pot tornarse poruch com qui mes, puig los *ramors del silenci* enclouhen una elocuencia gran.

Lo fustam cruix, las cordas petan, la tela llisca y 'l metall trinca.

Los cossos exents de vitalitat ténen son peculiar llenguatge.

Escoltemlos, ja que tenen la paraula.

—¡Seeyy siiiy...!—fa, mitj desfentse, una arruga de tela d' un teló de casa blanca.

—¡Creeech!—diu una corda del teló de boca—¿Que 'ns cridas?

L' *arruga*.—Si, dona, sí: feya estona qu' esperabs que 'm diguessis alguna cosa com cada vespre. Segons sembla avuy está molt *fluixa*.

La corda.—¡No me 'n parlis! Tantas vegadas de cargolar-me y descargolar-me del *torn*... ¡figurat com déch teni 'l cos! Tot lo *cánam* me fa mal.

L' *arruga*.—¡Y aixó?...

La corda.—Dona, ¿que no has vist l' *ovació* que han fet al galan, al final de tots los actes y al de l' *obertura*? Vint vegadas seguidas he tingut d' alzar lo teló per acallar los picaments de mans. Ja veurás demà 'ls *periódichs* si 'n parlarén.

L' *arruga*.—Si, ja he sentit alguna cosa ja; pró com sé que hi ha tanta *claque*, he cregut que no fos *ovació pagada*, y no n' he fet cas.

La corda.—¡Ca! Aquest *galan* es l' éxit de la *temporada*. Lo públich es ben séu: no tē mes que surtir, dir quatre versos, fer un parell de *transaccions*, y ja té 'l públich séu, com dich.

L' *arruga*.—¿Vols dir?

La corda.—Ho pots ben créuer.

L' *arruga*.—La veritat es que jo no he tingut ocasió de ficsarmhi gaire, pues en lo que va de *temporada* contadas, per lo pocas, son las vegadas que m' han desplegat avall.

La corda.—Si, lo repertori d' aquest *galan*, tot de mana salons *gotichs*, *boscós*, *carrers* y *grutas*.

L' *arruga*.—Per có mateix: he dormit molt. Pró ab tot, segons vaig sentir dir ahi vespre, me sembla que no n' hi ha per tant com tú dius.

La corda.—Pregúntaho, donchs, á las *baterias* y veurás que 't dirán, no solsament del *galan*, sino de tota la companyia en pés.

—¡Xúuum!—fan las *frontissas* d' una porta lateral ficantse en la conversació.—Aixó de que 'l galan siga regular... conforme; però 'l resto de la companyia no val pas... un sou de comparsa.

—¡Ep! ¡Ep!—exclama un *tauló* del *telar*.—No te las pugués tan fortas, donya *Frontissas rovelladas*, que hi ha una *dama jove* y un *barba*... de primera.

Las *frontissas*.—¿De primera? ¡Xiu!... La característica, galan jove, actor-cómich y partiquins, ab prou feynas son de... titellas.

La *corda*.—¿Qué tens que dir de l' actor-cómich? Fa riurer molt...

Las *frontissas*.—Si, de fástich. No sab fer mes que ganyotas copiadas dels micos.

Lo *tauló*.—Be, aixó tots ho fan...

La *corda*.—¿Y 'l galan jove?

Las *frontissas*.—Sembla un bitxo confitat: sempre está tiesso.

La *corda*.—¿Y 'l barba?

Las *frontissas*.—Quan crida sembla una berra.

La *corda*.—Pero 'l galan ho nivella tot.

—¡Nyach!—diu tot de cop uno *barra* de bamba-lina.

Las *frontissas*.—¡Xuum!... ¿Qui t' hi demana á tu?

La *barra*.—¿Qui m' hi demana? Jo mateixa. ¿No veus que 't defenso?...

Las *frontissas*.—¡Tens molta barra tú!

La *barra*.—Claro: com que me 'n dich y 'n sóch.

Las *frontissas*.—Per có mateix. Allá 'hont no t' hi demá nin no t' hi fiquis, ¿sents?

La *barra*.—¡Nyach!

Las *frontissas*.—Veyam si rebrás...

L' *arruga*.—Ssiu, ssiu... deixeuho córrer. ¿Per có teniu de armar barallas?...

Las *frontissas*.—Oh, es qu' aquesta *barra* ja fa dias que 'm busca 'l *rovell*, y potser que 'm trobi 'ls *junts*...

La *barra*.—Si no callas me deixo anar de cop, y 't trenco tants *tornillos* com t' aguantan. ¡Ahont va aquesta donya Pretenciós Grinyolera, Marquesa del ferro-bell! Des que per falta d' altre váren posarla en la porta lateral de la *sala rica*, crida mes que l' *apuntador* quan los actors tenen los papers *verts*.

Las *frontissas*.—Crido porque puch cridar; porque veig que de quants elements prenem part en lo temple de Talia, tú ets lo mes poca solta, lo mes cap de fusta y 'l mes desvergonyit. Totas las nits, després de la funció, tractis del que 's tracti, hi has de ficar cullerada ab tota la mala sombra d' un *comparsa* primerench. Vols sentar plassa de *graciosa* y ab prou feynas ets *cervesa*; vols...

—¡Tens rahó!—exclama un bastidor de bosch.

—¡Fora! ¡Fora!—diu xiulant un metxero de gas.

—La companyia es bona.—clama un forillo de sala.

—Es dolenta—fa xisclant una *polítza* del *telar*.

L' *arruga*.—Senyors... la qüestió no es aquesta. De Herodes aném á Pilat ¡calma! ¡calma!

Lo *metxero*.—Es igual. D' aixó han vingut las discussions.

Lo *tauló*.—No.

La *corda*.—Si, si.

Lo *bastidor*.—No senyor, no. La qüestió present ja vé de dias: mes com en lo teatro tot se particularisa, tot son rencors personals... més ben dit, enveja, resulta que, parlant de *naps* passém á *cols*, y al final tothom crida y ningú s' enten.

Lo *tauló*.—Molt ben dit,

La *barra*.—Protesto.

Lo *metxero*.—Jo també.

La *polítza*.—Y jo.

Los *barals de la dreta*.—¡Y jo, y jo, y joool!..

Los de 'l *esquerra*.—¡Que son de la *joca*?

Las *taulas de 'l escenari*.—¡Kra... kra... ta... crech!

¡Calleu! No sembla sino qu' esteu representant una obra d' autor novell, que tothom parla... porque si.

¡Fa un' hora que no sento més que *desbarrar*! Que si la companyia es bona, que si aquest parla per rencor, que si 'l galan, la dama, etc.... ¿Qué sabeu ni podeu saber de tot aixó vosaltres, miseros elements del temple de Talia? ¿d' aquest temple profanat per la planta impúdica del desvergonyiment ab vestit de seda y pantorrillas de cotó fluix? ¿Cóm podeu jutjar vosaltres ab imparcial rahó si 'ls artistes son bons ó dolents? ¿Cóm podeu, repeteixo, donar fé sobre qüestió que jo, las *taulas*, l' objecte que te mes proper que ningú 'ls actors, qu' está en continuu contacte ab ells, no m' atreveixo del tot á defensar la veritat del assumpp que ha ocasionat vostres rahons?

Vosaltres, al igual que la major part del públich que encare va al teatro, seguiu la corrent del que mes ramor fa. ¿Per qué? Per la mateixa rahó que un drama d' Echegaray vos entusiasma y una obra de l' Ayalá l' escolteu com qui sent plóurer y está sota cubert.

¿Podeu contrastar vosaltres mas rahons?—Probeu de ferho: ans de que parreu, ja tinch la con testació amañada. No poden dirme més, sino que, quan lo públich aplaudeix y 'l teatro fa *llenos*, senyal que es bó lo qu' en ell s' hi representa, siga del género que 's vulga.—Aixó mirat ab ulls d' *empresari*, es rahó contundent; mes ¿ahont queda l' art?

En contestació á tal pregunta, diuen molts que l' indole de las obras es molt distinta de la que avans regia; qu' avuy l' *alta comedia* ha caygut al *fosso* per falta d' actors de valia; que 'l teatro está pervertit per culpa dels autors; que l' afany de presentar novelats que... En fi, poden treure á relleu mil *detalls* que units en si, no donarán altre resultat que probar que 'l mal estat del teatro, es culpa d' tothom y de ningú: de tothom, porque tothom hi pren part; de ningú, porque ningú per si sol ha fet lo mal.

Deixeu, pues, de caborias y vanas rahons, y en compte de barallarvos discutint quatre tonterias que cap profit reportan, unimnos tots formant una sola forsa, y, procurém posar de relleu la falsedat y la verinosa baba del género qu' avuy medra.

Desterrem l' actriu descocada, que no sap altre cosa que presentars' excitadora.

Refutém tota obra filla de la conveniencia de l' autor que sols mira sa salvació en la pintura de las decoracions.

Despreciem al actor que de la pista d' un *Circo Ecues tre* fent un salt-mortal, s' ha introduhit en las taulas del teatro.

Derrumbém tot apoteosis que s' aixequi en pro del vici finalissant obras insustanciales.

Esbotsém d' una puntada de péu lo parxe del bombo anunciador del favoritisme, y moralisám al públich de mica en mica, lo públich 'ns moralisará á nosaltres mateixos; logrant aixis tots á la una que 'l teatro siga lo que en son fondo es: centre d' instrucció y mirall de la veritat.

Aquest es lo camí que conduceix á la bona forma y veritat del temple de Talia. Are, vosaltres armoniseus, explaneu vostre parer, y tots á l' una, si us anima, com crech, lo desití de deixar lo teatro en lo lloch que

li correspon, diguen que us semblan unas ideas regeneradoras en prò de l' art que tant mal posat està.

(Gran pausa)

Las taulas—¿Germans, heu deliberat? ¿En què quedem?

Lo ven del silenci—Quedem en que tens rahó; pero que no 't val.

LLUÍS MILLÀ.

SALÓ DE DESCANS

En lo número del dia 11, desitjant honrar la memoria del malhaurat artista D. Lleó Fontova, varem iniciar la idea de tributarli un recort y de perpetuar sa fama, costejant los gastos per subscripció pública. Posteriorment hem sabut que la situació de la familia no es pas gens desahogada. Lo benefici de Novetats ho inca; la circular del Centre Català ho corrobora. Debem, donchs, acudir a millorarla. Pera lograrho creyem del cas posar en coneixement de tothom, que hem resolt dividir los productos de la subscripció oberta pera rendir tribut al mort, destinantne la una meytat a aixó y a perpetuar sa fama, y adquirint ab l' altra meytat objectes per la indicada tombola, que en son dia entregarem al Centre Català.

Creiem que 'ls admiradors de Fontova aprobaran nostra resolució.

Antes d' acabar, donem las gracias als diaris locals que s' han dignat aténdrens admetent subscripcions; los hi preguem que fassin la precedent aclaració pera coneixement del públich, y manifestem á aquet que continúa oberta la subscripció en las administracions dels diaris, en la nostra, en la rellojería de Ximeno (Unió, 2), en la llibreria de Roig (Boters, 16) y en lo kiosko de Tasso (Rambla de las Flors.)

** La publicació de la lámina dibuixada per lo Sr. Labarta 'ns obliga á retirar alguns originals. Entr' ells hi ha l' article segon sobre 'l gran teatro del Liceo. Lo posarem diumenge vinent.

CAVILACIONS.

XARADA

—¿Qué 't sembla, Pep, la total?

—Qu' es molt *segona tercera*.

—Pero es molt *tres repetida*

y algo aixis.... *prima primera*.

CELESTÍ TORRENS Y CASALS.

TRENCA-CLOSCAS

Pepa Ortega de Cruells

Formar ab aquest nom los de una pessa y un drama catalans d' un mateix autor.

JAPET DE L' ORGA.

GEROGLIFICH

Home

Escudillers

gat

D Po Po Po Po Po

Tu

R I.

A. SALADRIGAS.

Solucion á las cavilacions del número passat.

Logogrifo numérich.—*Constanti*.

Trenca-closcas.—*Maria Menotti, la loca de los Alpes*.

CORRESPONDENCIA PARTICULAR

Joseph Burgas: en Virgili encara es viu, gracia á Deu.
—*Instabots*: «Viscan» conté massa décimasy algunas son defectuosas.—*Umbert Virolta*: l' idea es bona; la forma no 'ns agrada.—*F. Presas*: bueno.—*J. M. Llebaria*: no 'ns està prou be lo d' avuy.—*Fr. Torres*: no sabem qué dirli.

La correspondencia al Administrador, Aribau, 93, 3.^{er} 1.^a

Imprenta de Pere Ortega, Palau, 4.—Barcelona.

ALS CASATS Y A LAS CASADAS

¡se dona de franch lo curiosissim folleto KOCH!

VIGOR VITAL

SALUT Y HERMOSURA

Consells pera obtenirla, conservarla y allargar la vida-fentla agradable.

En Barcelona pera obtenirlo de franch, es precis entregar aquest anunci en la llibreria de Roig (carrer de Jaume I, núm. 3).—També s' obté demanantlo per correu, acompanyant l' anunci, al Dr. Koch (Monte-ra, 33, 1.^{er}, MADRID).

Sense l' anunci son preu es UN RAL.

LAS MELLORS MÁQUINAS DE CUSIR

son las de

SANTASUSANA

Carrer del Carme, 33.—BARCELONA

DIFERENTS MODELOS PERFECCIONATS
MÁQUINAS DE FER MITJA

VENTA Á PLASSOS Y AL COMPTAT

PREUS SENS COMPETENCIA

Taller pera adobar tota clase de máquinas.

CONSTRUCCIÓN DE TEATROS

SERVEY COMPLERT Y BO
PERA GUARDARROPIAS

Per informes y detalls, dirijirse al fuster del carrer de Caspe, 73, al costat de la botiga de comestibles.

BARCELONA